

УДК 336.228:330.3

І.М. Цуркан

кандидат економічних наук, доцент

І.Ю. Герасимова

кандидат економічних наук, доцент
Національний гірничий університет, м. Дніпропетровськ

ПОДАТКОВИЙ МЕХАНІЗМ СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

У статті узагальнено зарубіжний досвід стимулювання інвестиційної діяльності промислових підприємств за допомогою важелів податкового регулювання. Визначено систему інструментів податкового стимулювання інвестиційного розвитку підприємств гірничо-металургійного комплексу України.

Ключові слова: оподаткування, податкове законодавство, інвестиційна діяльність, податкове стимулювання, податкові пільги, гірничо-металургійний комплекс України.

I. Вступ

Гірничо-металургійний комплекс (далі – ГМК) України потребує масштабного залучення інвестиційних ресурсів. Це зумовлено, по-перше, незадовільним станом матеріально-технічної бази та надзвичайно високим рівнем зношування основних засобів, що призвело до суттєвого відставання від розвинених країн за темпами технічного переоснащення, модернізації та реконструкції підприємств. По-друге, – необхідністю відповідного інвестиційного забезпечення інноваційних процесів через високі питомі витрати енергетичних та матеріальних ресурсів порівняно з передовими зарубіжними підприємствами та зростання екологічних проблем, особливо в регіонах, де гірничодобувна та металургійна галузі домінують. По-третє, – втрата значної частки вітчизняного науково-технічного потенціалу через відсутність замовлень на виконання фундаментальних, пошукових і прикладних науково-дослідних робіт з боку приватного капіталу, низький рівень держбюджетного фінансування.

Протягом останніх 20 років обмежений ресурс фінансових та інвестиційних можливостей не дав змоги здійснити повне технічне переоснащення галузі. Основні інвестиції було спрямовано на модернізацію окремих виробництв на металургійних підприємствах, переважно доменного та сталеплавильного. Як наслідок, галузь виробляє обмежений сортамент металопродукції й не забезпечує потреби внутрішнього ринку, що зростають [14].

Отже, завдання створення сприятливого інвестиційного клімату для ГМК має бути одним із пріоритетів економічної політики держави. Важелями державної підтримки

інвестиційної діяльності економічного характеру є різні інструменти стимулювання, важливе місце серед яких посідають податки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дав змогу визначити значний інтерес учених до проблеми стимулювання інвестиційної діяльності. Дослідження теоретичних і практичних проблем державного стимулювання інвестиційної діяльності промислових підприємств з урахуванням особливостей застосування податкових важелів висвітлено в працях українських науковців В.М. Гейця, В.П. Вишневецького, Т.І. Єфименко, Ю.Б. Іванова, С.О. Іщук, В.В. Колесника, Д.М. Себрянського, А.М. Соколовської та ін.

На необхідності вивчення гірничо-металургійного комплексу неодноразово наголошували вчені та фахівці, які досліджували різні аспекти функціонування цієї галузі, зокрема: О.І. Амоша, С.С. Аптекарь, І.П. Булеєв, Н.Є. Брюховецька, В.В. Венгер, Т.П. Загорська та ін.

Але сучасний стан зниження активного інвестування потребує детальнішого вивчення можливостей та ефективності використання оновлених інструментів податкового регулювання інвестиційної діяльності в зарубіжних країнах та в цьому контексті визначення системи інструментів податкового стимулювання інвестиційного розвитку підприємств гірничо-металургійного комплексу.

II. Постановка завдання

Мета статті – визначення системи інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності промислових підприємств на основі узагальнення зарубіжного досвіду та окреслення окремих напрямів використання змін у податковому законодавстві для активізації інвестиційної діяльності підприємств гірничо-металургійного комплексу України.

III. Результати

Світова практика виробила добре відомі методи стимулювання інвестиційної активності, зокрема: 1) запровадження системи державних гарантій інвесторам; 2) розвиток системи страхування інвестицій; 3) розробка податкових інструментів стимулювання інвестицій. Якщо перший метод є більше політичним, ніж економічним, то решта є виключно економічними інструментами стимулювання інвестиційної діяльності [17, с. 33].

Оскільки предметом нашого дослідження є визначення системи інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності, то ми зупинимося на третьому методі.

Переваги податкових інструментів зумовили той факт, що сьогодні вони є невід'ємними складовими податкових систем більшості країн світу.

Стимулювання інвестиційної діяльності промислових підприємств у розвинених країнах у національному та регіональному масштабах і за окремими сферами діяльності має стійкий характер.

Аналіз наявних досліджень [7, с. 113; 8, с. 12; 17, с. 34] дав змогу згрупувати податкові інструменти стимулювання інвестиційної діяльності у два блоки: основні та додаткові (рис.).

Рис. Класифікація податкових інструментів стимулювання інвестиційної діяльності

Аналіз іноземного досвіду підтримки інвестицій виявив, що основні інструменти податкового стимулювання інвестиційної діяльності в усіх закордонних країнах схожі: зниження ставок податків, формування неоподатко-

ваних резервів, інвестиційний податковий кредит, інвестиційна податкова знижка, прискорена амортизація та податкові канікули.

Засоби податкового регулювання за допомогою прямих податків спрямовані як на

інвесторів, так і на реципієнтів інвестицій, впливають на рівень витрат і прибутку суб'єктів інвестиційної діяльності та є відносно нейтральними, з погляду умов конкуренції. Інструменти непрямого оподаткування спрямовані переважно не на інвесторів, а на отримувачів інвестицій, впливають на їх витрати та суттєво викривляють умови конкуренції [10, с. 8].

Одним з основних інструментів впливу податку на прибуток підприємств на інвестиційні процеси є ставка податку. Якщо порівнювати податкові ставки з податковими пільгами, то сучасна фінансова наука віддає перевагу першим, оскільки вони не призводять до викривлення ринкового розподілу ресурсів, стимулюють зростання підприємницької активності, заощаджень та інвестицій [17, с. 37]. Але податкові пільги також є одним із основних засобів податкового регулювання підприємств реального сектору економіки.

Сутність податкової пільги розкривається в самому механізмі її надання та зводиться до одного – повного або часткового звільнення платників від сплати податку.

Податкове законодавство України, зокрема Податковий кодекс, передбачає нормативне визначення поняття “податкова пільга”. Кодексом податкова пільга визначена як передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплати ним податку та збору в меншому розмірі з урахуванням особливостей, що характеризують певну групу платників податків, вид їх діяльності, об'єкт оподаткування або його характер, суспільне значення здійснюваних ними витрат [12]. Саме Податковим кодексом уперше у вітчизняній практиці було надано визначення податкових пільг у законодавчому порядку.

Однією з важливих податкових пільг для стимулювання інвестиційної діяльності є інвестиційний податковий кредит та інвестиційна податкова знижка. Тому зупинимось на світовій практиці їх застосування детальніше.

Інвестиційна податкова знижка на інвестиційні цілі, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (далі – НДДКР) передбачає пряме зменшення оподаткованого прибутку на повний або частковий обсяг зазначених витрат підприємств.

Інвестиційний податковий кредит передбачає зменшення податкових зобов'язань підприємства з податку на прибуток підприємств (далі – ППП) в обсязі, еквівалентному частці витрат поточного податкового періоду, що були спрямовані на фінансування інвестиційних проектів чи НДДКР. Суть податкового кредиту – відстрочення сплати частини ППП та надання її на невизначений термін для збільшення власних фінансових

ресурсів і подальшого розвитку діяльності корпорації. Економічна вигода для держави від такої пільги полягає в тому, що компанія після здійснення інвестицій збільшує розмір прибутку до оподаткування [17, с. 132].

Для визначення сум інвестиційного податкового кредиту та інвестиційної податкової знижки застосовують об'ємний та приростний методи розрахунку [18, с. 145–146]. Об'ємний метод передбачає визначення пільги як частки від обсягу здійснених інвестиційних витрат (бази). Тобто сума пільги, яку отримує підприємство, виражається як сума витрат на інвестиції, помножена на ставку пільги. Зазвичай ставка встановлюється в законодавчому порядку на певні види витрат: обсяг фінансування, фонд заробітної плати працівників чи загальний обсяг витрат на НДДКР тощо. Отримана сума в разі податкової знижки вираховується з оподаткованого прибутку, у разі податкового кредиту – із суми ППП до сплати.

Згідно з методом приросту абсолютна сума пільги залежить від приросту у звітному податковому періоді відповідних інвестиційних витрат підприємства порівняно з базовим періодом (або середнім рівнем за певний період). Це означає, що підприємство отримує пільгу в разі досягнення приросту зазначених витрат порівняно з попереднім або базовим періодом. Сума пільги визначається як різниця між обсягом фактичних витрат і витрат, досягнутих у базовому періоді, помножена на затверджену ставку відрахування.

Відмінність між ними полягає в тому, що інвестиційна податкова знижка скорочує базу оподаткування, а інвестиційний податковий кредит безпосередньо впливає на суму податку на прибуток. За умови рівності ставок податковий кредит надає відчутнішу пільгу інвестору й водночас суттєвіше впливає на податкові надходження до бюджету. Ці пільги на практиці не мають постійного характеру, часто запроваджуються на певний проміжок часу та передбачають спеціальні умови застосування за секторальним, територіальним та іншими критеріями [17, с. 133].

Світовий досвід переконує, що введення пільгових норм амортизаційних відрахувань є одним з найефективніших методів стимулювання інвестиційної діяльності. У деяких країнах норма прискореної амортизації перевищує 100%, зокрема в Японії вона становить навіть 200% [11]. Її дія поширюється на інвестиції в окремі види капітальних активів та залежить від регіональної й галузевої спрямованості. Сутність цієї податкової пільги полягає в застосуванні різних способів і методів прискореного списання капітальних витрат.

Досвід зарубіжних країн свідчить про тривале й поширене застосування такої податкової пільги, як створення неоподаткову-

ваного резерву, наприклад, у країнах Західної Європи. На думку деяких економістів, саме можливість формування неоподатковуваних фінансових резервів дає корпораціям змогу в умовах високих ставок оподаткування прибутку підтримувати свою високу конкурентоспроможність на світових ринках.

Механізм цієї податкової пільги передбачає вилучення від оподаткування частини прибутку компаній шляхом її зарахування до неоподатковуваних резервних фондів з метою фінансування в майбутньому певного кола потреб. Один з основних напрямів застосування цієї пільги – створення резерву для здійснення інвестицій [13, с. 55].

Інший тип неоподатковуваних фондів створюється у вигляді цільових неоподатковуваних резервних фондів реінвестиційного призначення.

Неоподатковувані резервні фонди підприємств реінвестиційного призначення суттєво відрізняються від інших резервів. Такі резервні фонди фактично є цільовими податковими пільгами інвестиційного спрямування. Вони використовуються з метою акумулювання частини прибутку підприємства, що звільняється від оподаткування, та його подальшого цільового спрямування на реінвестування [17, с. 135–136].

Одночасно з податковими пільгами та в поєднанні з ними в багатьох країнах застосовують повне звільнення від податків, як без зазначення, так і з установленням строків так званих податкових канікул. Вони є інструментом податкового регулювання, який найчастіше застосовується в країнах, що розвиваються, до новостворених підприємств у перші роки їхньої діяльності. Метою запровадження податкових канікул є заохочення внутрішніх та зовнішніх інвестицій до ведення нового бізнесу [17, с. 133].

Розглянемо інструменти податкового стимулювання інвестиційного розвитку підприємств гірничо-металургійного комплексу, які використовувалися в ретроспективі та існують на сьогодні в податковому законодавстві України.

Необхідно відзначити, що розвиток гірничо-металургійного комплексу України протягом останніх двадцяти років переважно відбувався нерівномірно, в достатньо складних умовах, з двома значними кризами – в 1998 і в 2008 рр.

Економічна криза 1998 р., що розпочалася з Південно-Східної Азії і поширилася по всьому світу, призвела до критичного погіршення фінансового стану металургійних підприємств. Металургійна галузь в 1998 р. уперше стала збитковою (для металургійних підприємств – 7,8%), а величезний дефіцит обігових коштів досяг 3036,3 млн грн. Через заборгованість із заробітної плати (382,0 млн грн) на металургійних підприємствах почало зростати соціальне напруження [1, с. 117].

У зв'язку з тим, що на той час чорна металургія почала активно виходити на зовнішній ринок і реально ставала головним джерелом валютних надходжень у країну, державою було розроблено та реалізовано комплексну програмну підтримку сектору чорної металургії.

Широкомасштабний економічний експеримент став першим і єдиним, який проводився для підприємств гірничо-металургійного комплексу протягом 1999–2001 рр.

Економічний експеримент був розпочатий відповідно до Закону України “Про проведення економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України” від 17.07.1999 р. № 934-XIV [5]. Режим цього експерименту встановлювався на термін із 1 липня 1999 р. до 1 січня 2002 р. У програмі економічного експерименту взяли участь у 2000 р. – 66, а в 2001 р. – 63 підприємства ГМК України.

Програма державної підтримки була побудована на застосуванні розширення попереднього механізму фінансового оздоровлення – наданні пільг і використанні м'яких бюджетних обмежень. Закон про економічний експеримент передбачав для його учасників такі пільги [5]:

- пеня і штрафи, нараховані за несвоєчасну сплату податків, зборів та інших обов'язкових платежів і не внесені до бюджету станом на 1 липня 1999 р., списуються. На період проведення експерименту пеня за несвоєчасну сплату зазначених платежів нараховується у розмірі 50% ставок, встановлених законодавством України (ст. 2);
- до Державного інноваційного фонду сплачується збір в розмірі 50% від визначеної законодавством України ставки і не здійснюються відрахування та сплата зборів на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання автомобільних доріг загального користування (ст. 3);
- відстрочка до 36 місяців по сплаті податків, зборів та інших обов'язкових платежів, встановлення нульової відсоткової ставки за користування податковим кредитом (ст. 4);
- зменшення ставки на прибуток підприємств до 9% (на той час ставка становила 30%). Кошти, що звільняються в результаті зменшення податкової ставки, спрямовуються на поповнення обігових коштів самих підприємств. У 2001 р. податкова ставка збільшується з 9 до 15% (ст. 5).

Слід зазначити, що в Україні відсутня офіційна інформація щодо розмірів бюджетних пільг, отриманих підприємствами ГМК.

За параметрами програми антикризового фінансового оздоровлення підприємств цілі та результати економічного експерименту в чорній металургії оцінюються вітчизняними

експертами загалом позитивно [15, с. 90]. Ураховуючи, що економічний експеримент проводився на фоні погіршення умов експортної діяльності (падіння попиту і цін, запровадження суворих антидемпінгових заходів проти України, яка тоді ще не була членом СОТ), то його значення у фінансовому оздоровленні металургійних підприємств не можна заперечувати.

Проте очевидним є факт, що прямого бюджетного виграшу (перевищення надходжень над розміром пільг) країна від економічного експерименту не отримала. Непрямий бюджетний виграш зводиться до того, що чорна металургія за рахунок активізації експортної діяльності стала значним валютним донором для країни і зробила свій внесок у забезпечення виходу національної економіки з кризи. Списання безнадійних заборгованостей забезпечило нормалізацію господарської діяльності металургійних підприємств і створило умови для наступних стабільних надходжень коштів до бюджету [1, с. 121].

З 2002 р. металургійні підприємства стали працювати в загальному режимі, передбаченому в Україні для промислових підприємств. Рівень конкурентоспроможності української металургійної продукції на зовнішньому ринку продовжував формуватися вже без допомоги системи спеціального субсидування. Попри загалом позитивну оцінку проведеного економічного експерименту, необхідно відзначити, що програмою не було передбачено оновлення та модернізацію основних виробничих фондів металургійних підприємств.

Процес реконструкції і модернізації основних виробничих фондів чорної металургії активізувався в Україні тільки через два роки після експерименту, тобто у 2003–2007 рр. Це пояснюється тим, що після економічного експерименту ті підприємства, які почали ефективно працювати, мали змогу перейти до рефінансування частини прибутку. Підтримку цієї діяльності почали здійснювати і стратегічні інвестори, але наявних інвестиційних ресурсів було недостатньо для проведення глибокої реструктуризації сектору й модернізації його занадто застарілих виробничих потужностей. Тому інвестиційну політику концентрували на швидкому проведенні “точкової” реконструкції і капітального ремонту. До того ж, за наявності виробничого потенціалу, який значно перевищує внутрішній потреби країни, власники не були зацікавлені в їх модернізації.

У 2010–2011 рр. вітчизняні металургійні підприємства переважно працювали зі збитком. Показники сировинного сектору ГМК України виявилися кращими, ніж металургійного, а у гірничорудних підприємств – найкращі за всі двадцять років, завдяки зро-

станню в 2011 р. цін на залізорудну сировину на 50–55% [19].

Критична ситуація з надходженням інвестиційних ресурсів у пріоритетні галузі національного господарства спонукала вітчизняних законодавців передбачити у Податковому кодексі України [12], що був прийнятий у грудні 2010 р. норми, які повинні покращити інвестиційний клімат у країні, зокрема: поетапне зниження до 1 січня 2014 р. ставок податку на прибуток підприємств з 25 до 16% та ПДВ з 20 до 17%.

Вважаємо таке зниження податкової ставки на прибуток позитивним кроком податкової реформи, оскільки воно веде до поліпшення умов та результатів діяльності, покращення інвестиційного середовища.

У 2012 р. стан українського ГМК, особливо чорної металургії, продовжував залишатися стабільно важким при подальшому погіршенні економічної ситуації. У цей час, як і раніше, основними чинниками, що визначали діяльність усього гірничо-металургійного комплексу України, залишали: низький технічний рівень і застарілі технології; значна частка доменного виробництва; підвищена порівняно зі світовим рівнем праце-, енерго- та матеріаломісткість; відсутність належного інвестування в техніко-технологічну модернізацію та реконструкцію; вузький сортамент [9, с. 38]. Усе це знижує рівень конкурентоспроможності вітчизняної металургійної продукції та ефективність діяльності підприємств, що, зрештою, негативно впливає на економіку країни в цілому.

Держава намагалася активізувати інвестиційну діяльність щодо залучення інвестицій у пріоритетні галузі економіки шляхом прийняття в 2012 р. трьох законодавчих актів, які впроваджують значні пільги для підприємств у “пріоритетних галузях економіки”: Законів України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць”, “Про внесення змін до розділу ХХ “Перехідні положення” Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб’єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки” та “Про внесення змін до Митного кодексу України” [3; 4; 6].

Серед пріоритетних галузей, визначених розпорядженням КМУ “Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки” від 14.08.2013 р. [16], на які поширюється дія вищезазначених законів, з гірничо-металургійного комплексу була обрана одна галузь, а саме переробна промисловість за напрямом “імпортозаміщувальне металургійне виробництво”.

Податкове стимулювання пріоритетних галузей стосувалося лише трьох податків:

податку на додану вартість, мита та податку на прибуток підприємств.

Пільги щодо податку на прибуток передбачають: зниження податкових ставок, звільнення від сплати податку та застосування прискореної амортизації до деяких груп основних засобів.

Прибуток, отриманий від реалізації затвердженого інвестиційного проекту, підлягає оподаткуванню за такими ставками: 0% з 1 січня 2013 р. до 31 грудня 2017 р.; 8% з 1 січня 2018 р. до 31 грудня 2022 р. З 1 січня 2023 р. прибуток, отриманий унаслідок реалізації затверджених інвестиційних проектів, оподатковуватиметься за загальною ставкою податку на прибуток підприємств (яка з 1 січня 2014 р. становитиме 16%).

З 1 січня 2013 р. до 31 грудня 2022 р. під час нарахування амортизації основних засобів, що використовуються в період реалізації відповідного інвестиційного проекту та входять до груп 2 (капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом) і 3 (будівлі), може бути застосовано метод прискореного зменшення залишкової вартості (який за загальним правилом застосовується тільки для амортизації машин та обладнання).

Однак зазначені пільги з податку на прибуток надаються з урахуванням таких обмежень:

- пільги застосовуються лише до затверджених інвестиційних проектів. Підприємство повинно вести окремий фінансовий та податковий облік результатів діяльності в межах інвестиційного проекту. Будь-яка інша діяльність підприємства не може підпадати під дію зазначених пільг;
- сума податкових пільг, наданих підприємству, не може перевищувати обсяг інвестицій, фактично здійснених таким суб'єктом господарювання. Коли сума наданих пільг досягає обсягу інвестицій, застосування пільг припиняється.

Суми коштів, не сплачених до бюджету, мають бути використані на певні цілі: створення чи переоснащення матеріально-технічної бази, збільшення обсягу виробництва, запровадження новітніх технологій та повернення кредитів, використаних на зазначені цілі та сплату відсотків за ними.

Також для активізації інвестиційної діяльності в окремих галузях економіки, включаючи ГМК, передбачається використання інвестиційного податкового кредиту. Так, з метою виробництва і поширення енергозберіжних технологій звільняється від оподаткування тимчасово, до 1 січня 2020 р., прибуток підприємств, отриманий ними від господарської діяльності з видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ, що здійснюється відповідно до Закону України "Про газ (метан) вугільних родовищ".

Пільги щодо ввізного мита передбачають звільнення з 1 січня 2013 р. до 1 січня 2018 р.

відповідно до Митного закону [3], імпорту устаткування та комплектуючих виробів до нього, що ввозяться виключно для реалізації затверджених інвестиційних проектів, від оподаткування ввізним митом за умови, якщо вони:

- не виробляються та не мають аналогів в Україні;
- не є підакцизними товарами в Україні;
- були виготовлені не більше ніж за три роки до моменту державної реєстрації інвестиційного проекту та не були у використанні.

Порядок ввезення, перелік та обсяги зазначених товарів з визначенням їх кодів згідно з УКТ ЗЕД затверджуються Кабінетом Міністрів України разом із схваленням кожного окремого інвестиційного проекту.

Крім того, до устаткування, яке звільняється від оподаткування ввізним митом, передбачено особливий режим оподаткування податком на додану вартість. З 1 січня 2013 р. до 31 грудня 2022 р. при ввезенні в митному режимі імпорту на митну територію України устаткування та комплектуючих виробів до нього, що звільняються від оподаткування ввізним митом, підприємство має право відстрочити сплату податку на додану вартість на це обладнання шляхом видачі податкового векселя з двомісячним строком погашення. Податковий вексель має бути погашено готівкою до державного бюджету, та сума такого ПДВ, сплаченого при погашенні векселя, підлягає включенню в податковий кредит у місяці, в якому було здійснено погашення векселя. Не дозволяється часткове погашення векселя.

У сукупності зазначені норми дійсно створюють сприятливе середовище для функціонування підприємств, що належать до пріоритетних галузей економіки. Проте запропоновані Податковим кодексом України пільги мають вибіркового характеру і явно не достатні для активізації інвестиційної діяльності всього гірничо-металургійного комплексу України.

IV. Висновки

Аналіз зарубіжного досвіду з питання надання податкових пільг дає змогу зробити висновок, що система оподаткування прибутку в розвинених країнах світу характеризується цілим комплексом різноманітних пільг, введення яких приводить до зниження податкового навантаження на прибуток, що, у свою чергу, зумовлює зростання інвестицій.

З урахуванням вищезазначеного, політика України зі стимулювання інвестиційної діяльності повинна полягати у створенні сприятливого податкового клімату для всіх високотехнологічних галузей, які визначають темпи розвитку національної економіки, забезпечення правового захисту приватних інвесторів та незмінність прийнятих законодавчих норм у процесі реалізації інвестиційних проектів.

Для усунення вибіркового підходу до стимулювання розвитку окремих галузей і видів виробництв, який застосовується в Податковому кодексі та інших законодавчих актах України, та враховуючи, що саме залучені інвестиційні ресурси визначатимуть перспективи функціонування національної економіки в майбутньому, необхідно:

- для стимулювання впровадження високотехнологічних виробництв, пришвидшення техніко-технологічного оновлення металургійного виробництва на інноваційній основі звільнити від податку на прибуток кошти металургійних підприємств, які вкладаються в інноваційну діяльність для нарощування виробництва високотехнологічної інноваційної продукції з високим рівнем обробки (зокрема, сталевих прутків з високоякісної конструкційної сталі для машинобудування, виробництва спеціальних сталей і сплавів, титанових сплавів та прокату, алюмінієвої фольги, створення нових видів цирконієвої продукції підвищеного попиту для енергоустановок із прямим перетворенням енергії палива в електричну тощо) [2, с. 123];
- знизити ставки оподаткування частини прибутку підприємств, яка реінвестується в модернізацію основних фондів;
- розширити перелік податків, за рахунок яких може бути виданий інвестиційний податковий кредит. Для стимулювання капітальних інвестицій з метою технічного переозброєння підприємства доцільно запровадити використання відповідного податкового кредиту з податку на додану вартість. Також у цей перелік можна включити акцизи та податок на видобуток корисних копалин. Одночасно доцільно встановити терміни надання інвестиційного податкового кредиту, які б відповідали терміну окупності інвестиційного проекту на основі укладення відповідних договорів із податковими органами;
- створити неоподатковувані резервні фонди реінвестиційного призначення, що є менш відомою формою податкових пільг інвестиційного спрямування, які можуть застосовуватися в системі прибуткового оподаткування юридичних осіб (прискорена амортизація, знижена ставка оподаткування, податковий кредит і знижка).

Чинні пільги в пріоритетних галузях економіки та введення запропонованих інструментів податкового стимулювання інвестиційної діяльності створили б сприятливий інвестиційний клімат як для підприємств гірничо-металургійного комплексу України, так і для підприємств інших галузей.

Список використаної літератури

1. Венгер В.В. Особливості взаємодії держави та бізнесу у сфері гірничо-металургійного комплексу України: від під-

тримки до партнерства / В.В. Венгер, В.О. Точилін // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 2. – С. 114–128.

2. Воробйов С.Л. Пріоритети та інструменти модернізації металургійної галузі України / С.Л. Воробйов, О.В. Собкевич // Стратегічні пріоритети. – 2012. – № 4 (25). – С. 118–124.
3. Про внесення змін до Митного кодексу України : Закон України від 06.09.2012 р. № 5210-VI [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5210-17>.
4. Про внесення змін до розділу XX “Перехідні положення” Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб’єктів господарювання, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки : Закон України від 06.09.2012 р. № 5211-VI [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5211-17>.
5. Про проведення економічного експерименту на підприємствах гірничо-металургійного комплексу України : Закон України від 17.07.1999 р. № 934-XIV (втратив чинність) [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/934-14>.
6. Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : Закон України від 06.09.2012 р. № 5205-VI [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5205-17/paran3#n3>.
7. Іванов Ю.Б. Податкові стимули розвитку підприємств / Ю.Б. Іванов, В.В. Колесник // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2008. – № 2 (12). – С. 108–114.
8. Кирилюк Ю.В. Форми державного стимулювання інвестиційної діяльності / Ю.В. Кирилюк, М.В. Лукашина // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2012. – № 4 (16). – С. 9–14.
9. Кириченко О.О. Дослідження розвитку гірничо-металургійного комплексу України / О.О. Кириченко // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 6. – С. 34–39.
10. Колесник В.В. Податкове стимулювання розвитку інвестиційної діяльності : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.03 “Економіка та управління національним господарством” / Колесник Віталій Володимирович ; Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського “ХАІ”. – Х., 2008. – 21 с. – Бібліогр.: с. 17–18.

11. Павлюк А.П. Щодо особливостей та напрямів стимулювання інвестиційної діяльності підприємств у післякризовий період [Електронний ресурс] / А.П. Павлюк // Аналітична записка: офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. – Текст. дан. – К., 2013. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1053/> – Загл. с екрана.
12. Податковий кодекс від 02.12.2010 р. № 2756-VI [Електронний ресурс] / Сайт Міністерства доходів і зборів України. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/nk/>.
13. Подлевський А.А. Податкове стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності України / А.А. Подлевський, Н.Ю. Перев'язко // Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції : зб. наук. праць. – К., СЕУ ; Рівне, НУВГП, 2011. – Вип. XVII. – № 4. – С. 48–56.
14. Проект Концепції “Державної цільової науково-технічної програми розвитку та реформування гірничо-металургійного комплексу України на період до 2020 року” від 23.02.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=76204&cat_id=42148.
15. Розвиток сектора чорної металургії в Україні / В надзаг.: Світовий банк. – К.: Міленіум, 2004. – 110 с.
16. Про затвердження переліку пріоритетних галузей економіки : Розпорядження КМУ від 14.08.2013 р. № 843-р [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Верховної ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/843-2013-%D1%80>.
17. Серебрянський Д.М. Оподаткування прибутку підприємств та його вплив на інвестиційну діяльність в ринкових умовах : дис. ... канд. екон. наук : 08.04.01: захищена 26.01.2007 / Дмитро Миколайович Серебрянський. – Ірпінь, 2006. – 200 с. – Библиогр.: – С. 186–200.
18. Система податкових пільг в Україні у контексті європейського досвіду / А.М. Соколовська, Т.І. Єфименко, І.О. Луніна та ін.; за заг. ред. А.М. Соколовської. – К.: НДФІ, 2006. – 316 с.
19. Финансовые рейтинги сырьевого сектора ГМК: последний рывок [Електронний ресурс] / Ugmk.info бізнес-портал про реальний сектор економіки. – Режим доступу: <http://www.ugmk.info/art/finansovye-rejtingi-syrevogo-sektora-gmk-poslednij-ryvok>.

Стаття надійшла до редакції 27.02.2014.

Цуркан И.Н., Герасимова И.Ю. Налоговый механизм стимулирования инвестиционной деятельности предприятий горно-металлургического комплекса Украины

В статье обобщен зарубежный опыт стимулирования инвестиционной деятельности промышленных предприятий с помощью рычагов налогового регулирования. Определена система инструментов налогового стимулирования инвестиционного развития предприятий горно-металлургического комплекса Украины.

Ключевые слова: налогообложение, налоговое законодательство, инвестиционная деятельность, налоговое стимулирование, налоговые льготы, горно-металлургический комплекс Украины.

Tsurkan I., Gerasimova I. The tax mechanism of investment activities promotion of enterprises of Ukrainian mining and metals production sector

The aim of the study is a determination of the system of tax incentives tools of investment activities promotion of industrial enterprises on the basis of generalization of foreign experience and delineation of several directions' use of alteration in tax legislation for activation of enterprises' investment activities of Ukrainian mining and metals production sector.

In the article a foreign experience of investment activity's stimulation of manufacturing enterprises is summarized by means of tax regulation instruments. The system of tax stimulation instruments of enterprises' investment development of Ukrainian mining and metallurgical complex is determined.

The analysis of the foreign experience of investment maintenance showed that the main tools of investment stimulation of investment activities in all foreign countries are similar: a tax break, a formation of non-taxable reserves, an investment tax credit, an investment allowance, an accelerated depreciation and tax holidays.

Ways suggested for an activation of investment activities of mining and metals production sector by the method of tax incentives are: an immunity from income tax resources of metallurgical enterprises which invest in innovative activities, a tax rate reduction of the part of enterprise's income which is re-invested in modernization of fixed assets; an expansion of the list of taxes on account of which could be paid investment tax credit; an establishment of non-taxable reserve funds with re-investment function.

Key words: tax, tax legislation, investment activity, tax stimulation, privileges in taxation, mining and metallurgical complex of Ukraine.